

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-102>

УДК 65.011.12

МЕТОДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКА

METHODS OF ENTERPRISES COMPETITIVENESS: FORMATION AND EVALUATION

Салига Костянтин Сергійович

доктор економічних наук, професор,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Salyha Kostiantyn

Classic Private University, Zaporizhzhia

У статті розглянуто теоретичні аспекти конкурентоспроможності та конкурентних переваг, а також оцінка методів дослідження та їх застосування. Конкурентоспроможність – це багатогранне поняття, яке не можна легко виміряти та охарактеризувати кількома параметрами. Конкурентна перевага стосується здатності суб'єкта господарювання ефективно розвивати довгострокову цінність, яка перевищує цінність конкурентів, одночасно досягаючи вищої прибутковості, ніж у середньому по галузі. Теорія порівняльних і абсолютних переваг у конкуренції може бути застосована на різних рівнях економічної системи, від окремих суб'єктів господарювання до галузей на регіональному та національному рівнях. Ринки та галузі, що швидко змінюються, вимагають постійного моніторингу конкурентної динаміки умов навколишнього середовища та відповідних управлінських рішень для забезпечення ефективного зростання. Оскільки процес інтернаціоналізації відбувається в глобальній економіці, він впливає на процес конкуренції, що призводить до нового явища, коли співпраця змінює сумісність економічних систем та їх конкурентоспроможність. Отже, підхід до конкуренції більше не розглядається як боротьба за знищення опонентів, а радше як співпраця, заснована на матчах і суперництві. Керівники підприємств формують свої бізнес-стратегії та комбінують ресурси в певному середовищі, щоб впливати на свою конкурентоспроможність. Тому реакція на зміни на кожному рівні буде різною через наявність ресурсів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємства, конкурентна перевага, витрати, стратегія, потенціал, оцінка.

This article examines the theoretical aspects of competitiveness and competitive advantage, along with the assessment of research methods and their applications. Competitiveness is a multifaceted concept that cannot be easily measured and characterized by a few parameters. Competitive advantage refers to an entity's capacity to effectively develop long-term value that exceeds competitors' value while achieving higher profitability than the industry average. The theory of comparative and absolute advantage in competition can be applied at various economic system levels, from single entities to industries at regional and national levels. The fast-changing markets and industries require constant monitoring of the competitive dynamics of environmental conditions and appropriate management decisions to ensure effective growth. As the internationalization process takes place in the global economy, it impacts the competitive process, resulting in a new phenomenon where cooperation changes the compatibility of economic systems and their competitiveness. For a better environment business and countries governments need to achieve economic sustainability and only mobilizing forces we can achieve this. Sustainable development of business economy is complicated in the content, and this requires the development of large network system: economics, community, resources, technology, environment, ecology. Consequently, the approach to competition is no longer viewed as a struggle to destroy opponents but rather as cooperation based on matches and rivalries. Enterprises' managers shape their business strategies and combine resources in a given environment to influence their competitiveness. Therefore, the response to changes at each level will differ because of the availability of resources.

Key words: competitiveness, enterprises, competitive advantage, costs, strategy, potential, evaluation.

Постановка проблеми. Головним завданням для суб'єктів господарювання стало підвищення конкуренції та економічної спро-

можності країни протистояти конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Здатність реагувати на раптові зміни на ринку асо-

ціюється з конкурентоспроможністю підприємств, з їх здатністю оперативного утримувати свої позиції. Успіх у цій сфері буде залежить від того, які саме дії здійснюватиме суб'єкт господарювання у ринковій конкуренції, за якими критеріями оцінки буде визначена конкурентоспроможність суб'єкта та які рекомендації слід надати для покращення ситуації. Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання на ринку визначається зовнішніми, внутрішніми, економічними, технологічними, соціальними та іншими чинниками в цілому.

Однак недостатньо лише визначити ключові детермінанти конкурентоспроможності, необхідно підібрати дані, метрики та методи оцінки, здійснити послідовну економічну оцінку конкурентоспроможності, передбачивши напрямки її підвищення. Найбільш конкурентоспроможні заходи стимулювання застосовуються у відповідь на зміни, що відбуваються, тому вони часто виникають надто пізно і вимагають певних організаційних змін у галузі. Кожному суб'єкту господарювання, який прагне розвивати успішний бізнес і забезпечити можливості розвитку, виробнику продукції необхідно не лише визначити детермінанти конкурентоспроможності, а й отримати прибуток від господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зважаючи на важливість рівня конкурентоспроможності підприємства для його активної діяльності та розвитку, багато науковців на сьогодні зосереджені на дослідженні питань, пов'язаних з оцінкою конкурентоспроможності, серед них: Н. Багацька [4], В. Блонська [9], Л. Ваганова [8], А. Зеркаль [3], А. Костусева [6], О. Михайленко [10], М. Портер [1], О. Прокопенко [11], М. Фрідман [2], С. Христин [4], Н. Хрущ [8], Т. Шири [5]. У своїх наукових працях вони досліджують різні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства та пропонують власні класифікації методів, але при цьому не намагаються систематизувати їх та визначити особливості формування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є проаналізувати сучасні теоретичні та прикладні підходи до дослідження конкуренції, конкурентних переваг і конкурентоспроможності, особливостей оцінки та формування конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні підприємства стикаються з новим, більш вимогливим бізнес-середовищем, яке часто описують як нестабільне, мінливе, вороже та з наступних причин непередбачуване або навіть хаотичне. Нові

технологічні та ринкові можливості виникають у результаті розвитку науки, техніки та розвитку міжнародних ринків, тобто процесів за межами конкретного підприємства. У такій ситуації підкреслюється важливість вдалого керівництва підприємством для отримання та підтримки конкурентної переваги в довгостроковій перспективі, а прагнення отримати конкурентну перевагу неможливе без адекватної екологічної стратегії управління.

Інформаційна ера характеризується динамічними змінами, що мають вирішальне значення для конкурентоспроможності підприємств. Неправильно сформовані рішення щодо конкурентної стратегії підприємства можуть мати катастрофічні наслідки. Тому одним із головних об'єктів інтересу сучасних дослідників стратегічного менеджменту та бізнесменів у динамічному та невизначеному бізнес-середовищі є прийняття відповідних рішень щодо конкурентної стратегії та досягнення конкурентних переваг. Динамізм бізнес-середовища та невизначеність створюють для підприємств необхідність діяти відповідно до прийнятих конкурентних стратегічних рішень високої якості, які формуються за допомогою методологічних інструментів, які полегшують процеси прийняття рішень щодо конкурентної стратегії підприємства, оцінки та відбору. Аналіз концепції конкурентоспроможності можна розділити на наступні аспекти опису та оцінки конкурентоспроможності відповідно до підходів авторів, що досліджують проблеми.

М. Портер закликає гравців шукати перевагу на ринку, вибираючи диференціацію продукту або нижчу вартість, що дозволяє їм отримувати більший прибуток на ринку [1]. Особливої уваги приділяється формуванню стратегічних конкурентних переваг. М. Фрідман конкурентний ринок оцінює як знеособлений. Господарський суб'єкт на вільному ринку не є суперником для іншого господарюючого суб'єкта (особливо, якщо продукція однорідна), тобто жоден з учасників не може диктувати умови, яких повинні дотримуватися інші, або встановлювати учасників ринку, що мають максимальну порівняльну перевагу [2]. Порівнюючи опис конкурентоспроможності та конкурентної переваги М. Портера та М. Фрідмана, слід зазначити, що виникає проблема дефініції. У деяких дослідженнях конкурентоспроможність розуміється двояко – як перевага певних показників і як перевага існуючої системи законодавства, політичних, економічних, соціальних та інших факторів. Таким чином формується новий підхід, який перед-

бачає не саму конкурентну боротьбу, а здатність учасників ринку успішно брати участь у цій боротьбі, тобто конкурентоспроможність. Згідно з М. Фрідманом, визначення конкурентоспроможності є абстрактним [2]. Вона не пов'язана з конкретними подіями, що відбуваються в конкретному місці й у певний час, а дозволяє узагальнити окремі події та ситуацію, виявивши їх спільні риси. З цієї причини термін «конкурентоспроможність» не має одностайного визначення, але ці теоретичні та практичні автори, вивчаючи феномен конкурентоспроможності, використовують його для визначення різних станів гравців ринку, для опису гравців ринку на тих самих ринках.

Концепція гіперконкуренції описує таку ситуацію, коли для суб'єктів економіки більший вплив мають загальний конкурентний ефект факторів, раніше ізольованих один від одного. Стверджується, що конкуренція водночас включає ряд аспектів економічної діяльності, найважливішими з яких є якість, вартість, терміни, ноу-хау, ринковий бар'єр, зміцнення фінансового становища. Зусилля суб'єктів господарювання в умовах гіперконкуренції не можуть бути зосереджені лише на одному аспекті господарської діяльності – необхідно враховувати всі одночасно [3, с. 58].

Важливу роль у дослідженні цієї ситуації відіграє оцінка міжнародної конкуренції та конкурентоспроможності економіки окремої країни, оскільки глобальний ринок у 9-му десятилітті ХХ століття набув специфічної динаміки, яка зараз розвивається у двох напрямках [4, с. 456]:

1. Глобалізація конкуренції на стороні пропозиції, що відбувається в результаті інтеграції планування та співпраці економіки на глобальному ринку, щоб протистояти іншим глобальним конкурентам. Спостерігаємо стабільне зростання пропозиції, викликане глобальними постачальниками, які працюють на базі міжнародного поділу праці.

2. Набуття та підтримка глобалізації конкуренції та конкурентної переваги визначається гомогенізацією попиту. Кількість глобальних клієнтів і торгових агентів постійно зростає [4, с. 456].

Поляризація ринку, яка виникає внаслідок процесу економічної глобалізації, полягає в тому, що одна група споживачів частіше віддає перевагу якісним і вартісним товарам, а інша – дешевим, ігноруючи товари середньої якості. Суб'єкти, які формують національну політику чи бізнес-стратегію, впливають на

конкурентоспроможність шляхом групування та організації наявних ресурсів у певному середовищі. Таким чином, реакція на зміни на кожному з рівнів буде різною через різні доступні ресурси.

Розглядаючи конкурентоспроможність та фактори, що її формують, можна зробити висновки, що конкурентна перевага суб'єкта господарювання та конкурентоспроможність формуються цими факторами.

Розглянемо основні фактори формування конкурентоспроможності підприємств на рівні держави:

1. Загальні фактори:
 - геополітичне положення країни;
 - система законодавства країни;
 - економічне становище країни;
 - економічна та соціальна політика;
 - демографічна ситуація в країні;
 - природно-екологічна ситуація в країні.
2. Основні характеристики ринкової економіки:
 - регіональні диспропорції;
 - собівартість продукції;
 - державна фінансова підтримка;
 - ємність ринку та платоспроможність споживачів;
 - податкова система.
3. Фактори експлуатаційної інфраструктури:
 - форма власності підприємства;
 - персонал;
 - економічна спроможність суб'єкта господарювання;
 - реінжиніринг промислових структур та інфраструктури;
 - дослідження ринку та конкурентів [5, с. 738].

Для оцінки конкурентоспроможності дані фактори конкурентоспроможності необхідно досліджувати комплексно, оскільки всі вони взаємопов'язані і утворюють єдину систему.

Після представлених у науковій літературі факторів впливу на конкурентоспроможність та аналізу виявлення джерел їх впливу можна сказати, що складність концепції конкурентоспроможності визначається її широтою та багатогранністю, оскільки конкурентоспроможність аналізується в різному середовищі та контексті.

У науковій літературі [6, с. 58], присвяченій аналізу теорії конкурентоспроможності, наводиться декілька загальних моделей оцінки конкурентоспроможності та представлено різноманітні методи, що використовуються в аналізі конкурентоспроможності, але

вони часто використовуються як стандартні. Одні методи оцінки конкурентоспроможності країни, продукту тощо. Дослідження робіт авторів, що аналізують методи оцінки конкурентоспроможності, можна розділити на такі групи:

1. Багатовимірний рейтинг конкурентоспроможності всіх галузей національної економіки або будь-якої окремої галуззі. Після випуску системи показників галузі, що описує конкурентоспроможність галузі (або однієї комплексної змінної), визначається конкурентоспроможність галузі на міжнародних ринках. Мета дослідження – визначити конкурентоспроможні галузі національної економіки та оцінити перспективи їх розвитку на міжнародних ринках. Можуть бути використані статистичні дані про показники зовнішньої торгівлі (обсяги експорту та імпорту, чистий прибуток від зовнішньої торгівлі тощо) та окремі операційні та фінансові показники галузей (продуктивність праці, обсяг виробництва, показники доданої вартості, обсяг інвестицій, висока частка кваліфікованих робітників тощо).

2. Аналіз промислових кластерів, аналіз зв'язків обраного сектору з іншими секторами. Він охоплює не лише суб'єктів господарювання, а й постачальників товарів і послуг, необхідних для виробничого процесу. Цей аналіз базується на запропонованій М. Портером методології, яка розглядає весь процес виробництва від сировини до її подачі споживачеві [1].

3. Налаштування конкурентоспроможності окремого товару (позиції). Аналіз індивідуальної конкурентоспроможності суб'єкта господарювання з використанням обсягів виробленої продукції в господарстві та галузі в середньому виробництві.

4. Оцінка ефективності середовища. Вони можуть включати спеціальні припущення щодо операційного середовища галузі та використання рейтингів конкурентоспроможності країни як економічної одиниці. Останнє дослідження надає ілюстрацію сукупного рівня життя, зовнішньої торгівлі, потенціалу робочої сили, стану інфраструктури та інших показників, які показують, як розвивається середовище, що сформувалося в конкретній галузі. Один або кілька окремих суб'єктів не створюють конкурентної переваги, тому зовнішні чинники середовища дуже важливі. Все ширше використовують показники, що відображають інноваційний, інформаційно-комунікаційний рівень освіти та взаємозв'язок між секторами економіки [6, с. 59].

Розглянувши методики оцінки конкурентоспроможності, було визначено, що ключові показники можна поділити на такі групи:

- 1) вимірювання коефіцієнтів конкурентної переваги;
- 2) коефіцієнти рентабельності;
- 3) рівень державної допомоги, що регулює коефіцієнти [7, с. 271].

Конкурентоспроможність економіки визначається структурою суб'єктів господарювання у виробничому виробництві, поведінкою ринку та адаптацією до мінливих умов конкурентного середовища. Отже, можна припустити необхідність адекватного вибору показників, які саме відображають формування можливостей конкурентних переваг.

Для повної оцінки економічної конкурентоспроможності кожної підсистеми (економіки країни, галузі, суб'єкта господарювання тощо) необхідно вибрати найбільш адекватні показники, що відображають характер їх діяльності. Аналіз показників для оцінки конкурентоспроможності можна визначити за параметрами для кожної окремої групи [8, с. 154].

Коли підприємства присвячують діяльність сталому розвитку, вони фактично підвищують свою конкурентоспроможність у майбутньому, коли ресурсоефективні економіки матимуть більше можливостей і перебуватимуть у більш вигідній позиції щодо ринкової конкуренції [9, с. 117]. Економічна стійкість останнім часом приділяє все більше уваги та стає все більш популярною сферою досліджень. Сьогодні перед бізнесом постають нові виклики у зв'язку з фінансовою кризою та зміною цін, зростаючий інтерес суспільства до екології та бізнес також збирається забезпечити екологічну стійкість та енергоефективність. Можна погодитися, що конкурентоспроможність бізнесу є ключем до економічної стійкості.

Стійка конкурентна перевага є ключовим поняттям у стратегічній практиці та дослідженнях, оскільки передбачуванним результатом стійкої конкурентної переваги є постійні кращі економічні показники [10, с. 115]. Сталість має обмеження щодо реалізації своєї практики, окрім урядових рішень, існують інші обмеження щодо підходу до сталості, у цій сфері, незважаючи на її міждисциплінарний характер, не можна замінити інші нестабільні ініціативи, оскільки зв'язок між попитом і пропозицією виходить за межі будь-якої перспективи стійкості, зумовлюючи образ дії суспільства в цілому. Оскільки питання сталого розвитку слід аналізувати та вирішувати на

системних рівнях, де вони розвиваються та проявляються, можна послідовно формулювати відповідні цілі політики сталого розвитку для окремих вимірів (економічного, екологічного, соціального та інституційного) сталого розвитку на кожному з них, рівнів політики економічного розвитку, таким чином отримуючи матрицю цілей політики сталого розвитку підприємств.

Економічна стійкість зберігає загальну вартість виробленого та невиробленого, природний капітал недоторканим, що дозволяє споживати основний і природний капітал, а екологічна стійкість спрямована на «дематеріалізацію» економічної діяльності; мета полягає в тому, щоб зменшити пропускну здатність матеріалу через економіку та його тиск на ємність природи. Шість ключових бар'єрів – традиційне мислення економічного розвитку, практика, заснована на стимулах, брак ресурсів, спеціальне планування, міжрегіональна конкуренція та відсутність скоординованого регіонального планування – перешкоджають сталому економічному розвитку в регіоні та на підприємствах [11, с. 1021].

Економіка регіону розвивається швидкими темпами, тим часом існують серйозні проблеми, такі як надмірне споживання ресурсів, руйнування навколишнього середовища та погіршення екології, які серйозно перешкоджають сталому розвитку економіки, тому розробка набору індексів системи для оцінки сталого розвитку економіки регіонів для збереження природних ресурсів, запобігання погіршенню навколишнього середовища та координації сталого розвитку економіки та навколишнього середовища була головною точкою економічного розвитку. Сталий розвиток економіки є дуже складним за змістом, спрямований на підтримку взаємної гармонії між людиною та природою та вимагає розвитку економіки, суспільства, ресурсів та навколишнього середовища, що є комплексною великомасштабною системою, цілями якої є: економіка регіонів та підвищення потенціалу сталого розвитку; економічна реструктуризація досягла значних результатів; загальна популяція була під ефективним контролем; якість значно покращується; сприяти гармонії людини з природою; сприяти розвитку всього

суспільства на виробництві та забезпеченні життя поза дорогою цивілізованого розвитку [11, с. 1021].

Для кращого середовища бізнес і уряди країн повинні досягти економічної стійкості, і лише мобілізуючи сили, цього можливо досягти. Сталий розвиток підприємств, бізнес-структур та економіки складний за змістом, і це вимагає розвитку великої мережевої системи: економіка, співтовариство, ресурси, технології, середовище, екологія.

Висновки. Слід доповнити концепцію конкурентної переваги, включивши в неї переваги порівняльної, абсолютної та ефективної діяльності. Тільки взаємодія цих переваг забезпечує конкурентні переваги. Перевага ефективної діяльності включає ефективність виробництва, інноваційність та взаємну сумісність галузей суб'єкта господарювання, ефективно управління підприємством, підприємливість суб'єкта господарювання тощо. Дослідження наукової літератури свідчать, що теорія порівняльних і абсолютних переваг може бути застосована до різних рівнів економічних систем, як для окремого суб'єкта, так і для галузі, як на регіональному, так і на національному рівні.

Дослідження показало, що в оцінці конкурентоспроможності промисловості можна використовувати лише частину методологій та індикаторів, а всі переваги методології оцінки не можуть бути використані через брак даних. У науково-практичній літературі, яка описує аналіз конкурентоспроможності, в основному розглядаються такі методики та моделі оцінки конкурентоспроможності.

Керівництво підприємств, бізнесу та країн має мобілізувати сили, намагаючись досягти відповідних екологічних умов для економічної стабільності. Це вимагає розвитку великої мережевої системи: економіка, спільнота, ресурси, технології, навколишнє середовище, екологія. Коли підприємства будують свою діяльність на засадах сталого розвитку, вони фактично підвищують свою конкурентоспроможність у майбутньому, коли ресурсоефективні економіки матимуть більше можливостей і перебуватимуть у більш вигідній позиції щодо ринкової конкуренції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Porter M. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, London. 1990.
2. Friedman M. *Kapitalizmas ir laisvė*. Vilnius: Mintis, 1998. 191 p. ISBN:5417007676.

3. Зеркаль А. В. Вплив комерційної свідомості на формування конкурентних переваг підприємства. *Інтелект XXI*. 2018. № 6. С. 58–60.
4. Богацька Н. М., Христин С. Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства *Молодий вчений*. 2019. № 11. С. 455–458. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/11/99.pdf>
5. Shyra, T., Shtyrov, O., Korchynskyy, I., Zerkal, A., & Skoryk, H. Providing the corporate security strategy in the management system of the enterprise. *Business: Theory and Practice*, 21(2), 2020. 737–745. DOI: <https://doi.org/10.3846/btp.2020.12975>
6. Костусев А. А. Конкурентна політика в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2015. 310 с.
7. Зеркаль А. В. The influence of commercial awareness'factors to the development of the enterprise. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 270–273.
8. Хрущ Н. А., Ваганова Л. В. Сучасні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 5. С. 153–156.
9. Блонська В. І., Депа Н. Т. Порівняльна характеристика методів оцінки конкурентоспроможності продукції. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 20.15. С. 115–120.
10. Михайленко О. В., Орлова К. Г. Система управління конкурентоспроможністю продукції підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 13 (2). С. 114–117.
11. Prokopenko, O.; Kurbatova, T.; Khalilova, M.; Zerkal, A.; Prause, G.; Binda, J.; Berdiyrov, T.; Klapkiv, Y.; Sanetra-Półgrabi, S.; Komarnitskyi, I. Impact of Investments and R&D Costs in Renewable Energy Technologies on Companies' Profitability Indicators: Assessment and Forecast. *Energies* 2023, 16, 1021. DOI: <https://doi.org/10.3390/en16031021>

REFERENCES:

1. Porter M. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, London.
2. Friedman M. (1998) *Kapitalizmas ir laisvė*. Vilnius: Mintis. 191 p. ISBN:5417007676.
3. Zerkal, A. V. (2018) *Vplyv komertsii noi svidomosti na formuvannia konkurentnykh perevah pidpryiemstva. Intelkt XXI*, (6), 58–60.
4. Bohats'ka, N. M. and Khrystych, S. H. (2019) Assessment of enterprise competitiveness. *Molodyj vchenyj*, vol. 11. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/11/99.pdf>
5. Shyra, T., Shtyrov, O., Korchynskyy, I., Zerkal, A., & Skoryk, H. (2020) Providing the corporate security strategy in the management system of the enterprise. *Business: Theory and Practice*, 21(2). 737–745. DOI: <https://doi.org/10.3846/btp.2020.12975>
6. Kostusev A. A. (2015), *Competition policy in Ukraine*. Kyiv: KNEU, Ukraine.
7. Zerkal, A. V. (2018) The influence of commercial awareness'factors to the development of the enterprise. *Molodyj vchenyi*, vol. 12 (64), pp. 270–273.
8. Khrushch, N. A., Vaganova, L.V. (2015) Modern approaches to assessing the competitiveness of the enterprise. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 5, pp. 153–156.
9. Blons'ka, V. I. and Depa, N. T. (2014) Comparative characteristics of methods for assessing the competitiveness of products. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20.15, pp. 115–120.
10. Mykhailenko O. V., Orlova K. H. (2017) Systema upravlinnia konkurentosprozhnisti u produktsii pidpryiemstva. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhнародni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 13 (2), pp. 114–117.
11. Prokopenko, O.; Kurbatova, T.; Khalilova, M.; Zerkal, A.; Prause, G.; Binda, J.; Berdiyrov, T.; Klapkiv, Y.; Sanetra-Półgrabi, S.; Komarnitskyi, I. (2023) Impact of Investments and R&D Costs in Renewable Energy Technologies on Companies' Profitability Indicators: Assessment and Forecast. *Energies* 2023, 16, 1021. DOI: <https://doi.org/10.3390/en16031021>